

GLAS PRAVICE

Glas pravice velja pol leta 40 K,
za četrto leta 20 K, ena številka 4 K.

Izhaja vsaki drugi petek.

Uredništvo in upravništvo
Theaterplatz 1, I. nadstr.

št. 9/10.

Celovec 10. jun. 1921.

št. 9/10.

Volitve.

Še par dni in vršile se bojo volitve za državni in deželni zbor. Po takozv. proporcju tokrat, a za Slovence na Koroškem se je tudi ta pokvaril, ker se je naša manjšina zopet delila v dva dela: Zgornjo in Spodnjo Koroško, tako da ne pridemo enotno do veljave.

Koroški slovenski kandidat za državni zbor je:

g. **Janez Vošpernik, posestnik v Podravljah.**

Slovenski kandidatje za deželni zbor so pa:

za Spodnjo Koroško:

gg. **Ferdo Kraiger, posestnik v Štebnu,**
Dr. Fr. Mišič, profesor v Borovljah,
Vinko Poljanec, župnik v Škocjanu,
Anton Gril, posestnik v Plaznici,
Jurij Čarj, kolarski mojster v Velikovcu.

Za Zgornjo Koroško:

gg. **Janez Vošpernik, posestnik v Podravljah,**
Janez Gastl, posestnik v Štebnu pri Beljaku,
Franc Aichholzer, učitelj v Ločah.

Naj vsakdo iz naših vrst stori svojo dolžnost. Ako bomo Slovenci prišli v deželni zbor v primernem številu, bomo našli svoje pravice, sicer bomo nadaljevali stare jeremijade in obenem izgubljali polagoma svojo stranko. Neuspešna politika se ne drži, zdaj tem manj, ker se ne moremo več sklicavati na tisto enakopravnost, ki nam je bila kolikor toliko le še zasigurana v stari avstrijski ustavi.

Programa stranka tokrat ni sestavljala: še za to ni prišel čas. Danes še nihče ne ve, kaj prinese jutranji dan, zato tudi druge stranke ne govore o načrtih, marveč le o organizaciji, o združenju. Zdaj je treba sestavljati stranke, potem bomo še le videli, kaj bo treba, ko bomo vedeli, kakšna bo oblast v deželi. Ker staro je minilo, novo pa se le dozoreva.

Na vsak način bo slovenska stranka tako mala, da četudi doseže primeroma najlepši uspeh, ne bo dosegla nič, če ni doma izborna organizirana. Zdaj imamo le še staro stranko, kar nikakor več ne zadostuje. Kaj nam pomaga, če grejo z nami še stari in tudi mlajši verni slovenski posestniki? Poslov in delavcev nismo zbirali še in bati se je, da jih zamudimo in nas prehitijo drugi; ženstva nismo še združili, kakor nemški krščanski socialci in tudi socialni demokratje, to je za nas huda zamuda, katera se da opravičiti le s tem, da se duhovniki niso mogli ta čas ganiti. Vemo da duhovnikova dolžnost v prvi vrsti ni politika, marveč dušno pastirstvo, ali brez duhovščine je katoliška politika nemogoča. Le ta se mora poživiti, ako začnemo s kakim narodnim socializmom, se nas

bo v par letih strlo. To morajo uvidevati tudi tisti, ki v politiki vidijo le neko narodno gibanje.

Naša najboljša zaslomba so naši kmetje, ali njim se morajo pridružiti tudi drugi v krščanski solidarnosti; poskrbeti se mora enakomerno za vse stanovce. Če se država ukrepi, napočila bo bujna doba socialnih naprav, pri katerih bo se potrebovalo sotrudnikov in tu naj nastopa duhovnik v karitativnem in socialnem delu, pa bo vsakdo tudi politični nasprotnik priznal, da vrši svoj poklic in mu ne bo zameril.

Glöckel v Celovcu.

V vsaki redni državi, in taka je bila tudi še naša stara Austrija, o novi se ne more kaj takega trditi, so se k vladi klicali navadno mirni, preudarni, delavni ljudje. V vladi je stranka več ali manj nehala. Tudi gospodar gleda le kje bi dobil pridnega hlapca, in trgovec, kje poštenega pomočnika. Ali je potem Nmec ali Slovenec, po tem se ne vprašuje. Ko se je pa naša nova država ustanovila, so poslale nekatere stranke le svoje peteline, da vladajo. Eden teh, ki zna posebno lepo kikirikati, je bivši naš naučni minister Glöckel. Pred 14 dnevi je prišel ta lepi petelin tudi v Celovec. Pisatelj teh vrst je šel dan popred skoz ulico z odličnim lajnikom. Na vogalu je bil nalepljen plakat, ki oznanjuje, da pride Glöckel govorit o dolžnostih republike proti mladini. Moj spremljevalec obstoji in debelo pljuni v plakat — ker moža pozna!

Delovna šola:

Glöckel je govoril predpoldnem o delovni šoli. Bodi Bog zahvaljen, vsaj enkrat šolniki sprevidijo, da je treba otroke učiti dela, si boš mislil. Prijatelj počasi! Ko Glöckel in njegovi pristasi govore o delovni šoli, nikakor ne mislijo na to, da bi se otroke učilo delati, marveč mislijo tako, da naj otroci v šoli ne dalajo nič, ali najmanj ko mogoče. Otroci naj se v šoli le igraje učijo. Izgled: Glöckel to razlaga s poučno uro ob priložnosti, ko je zapadel sneg. Otroci so prišli v šolo pozorni na sneg, in učitelj zamore igraje jim razložiti kaj je sneg, kaj voda, kaj led. Kako bi bilo neumno v takem slučaju držati se učnega reda! Glöckel priporoča potovanja otrok, mladina naj gleda in naj se tako uči zanimati za vse, kar sreča. Na podlagi tega, kar so otroci videli, zamore učitelj i g r a j e izdelati zemljepisje, naravoslovlje itd.

Starejši učitelji majajo z glavo in trdijo, da se brez učnega načrta samo igraje ne poučuje nič, treba je učnega reda, treba nalog, treba da se otroci uče na pamet to i ono. Javno se sicer ti starejši učitelji ne upajo nastopiti, ali v zasebnem razgovoru pravijo, da je vse to vkolikor je novo, švindeln in nič drugega.

To je dober učitelj že poprej vedel, da se otrokom sneg lahko razlaga, kedar ga je kaj na cesti, in da se z uro na stolpu marsikaj da povedati. Če bojo učitelji v šoli le igrali in delali izlete, če bojo brez načrta danes učili o vremenu, jutri o ognju, pojutranjem morebiti o pol'u, potem se je bati, da se otroci najpotrebnejšega ne bodo naučili, ne bojo znali računati, ne brati ne pravilno pisati. Verjamemo pa, da je deci ljubši, hiteti na izlet, kakor pri lepem vremenu sedeti na klop prikljenjen. Čudno se nam zdi in nehvaležno, da mladi gospodje govorijo, kakor da bi stari učitelji bili sami bebeci. Zaničevanje vsake autoritete in vsega, kar je staro se je pač preneslo tudi v šolo in tudi tam se hoče menda uvesti republika, ki vsa hoče le igrati in nič delati. Krščanske stranke so imele žal že dolgo vse preveč povoda obžalovati, da so se dali učitelji preveč vpregati v politični voz liberalizma in svobodomiselnjstva. A danes moramo le ugotoviti, da so se stari le še zanimali za delo, mladi pa govorijo o delovni šoli, v kateri se mladina boje igraje uči — ne dela, marveč lenobe. »Len pouk je pouk v lenobi.« Bog nas vari pouka, ki poučuje le igraje. Samoposebi pa se razume, da se naj pouk ravna po življenju. Otroci naj se uče tega, kar bojo doma potrebovali, pouk naj nadaljuje kar sta doma začela učiti oče in mati in naj to izpopolnjuje. Naj se otroku razlaga, kar je videl doma v hiši in na trati, za to pa ni treba učiti brez načrta, marveč je le treba da se take stvari stavijo v pameten načrt.

Novi ljudje:

Apostoli socijalne demokracije trdijo, da je pri človeku le vzgoja vse, da imamo tatove goljufe, ubijavce na tem je kriva le vzgoja, ki zopet sloni na razliki v premoženju. Bogatin otroka lahko vzorno vzgoji, siromak pa ga prepusti usodi. Ko se bo kedaj vse premoženje enako razdelilo, hudodelcev več ne bo. Nam se pa le zdi, da sta Kajin in Abel imela precej enako vzgojo, a je bil eden pravičen, drugi pa ubijavec. In vsaka družina ve, kako je z otroci: iz enega gnezda pa nista dva brata enaka, eden inteligentnejši, drugi bebec, eden blaž, drugi vrag. Glöckel je pripovedoval, kako bojo zdaj na Dunaju vzgajali vzorljudi, ki bojo pozneje vsi sposobni za ministra in predsednika avstrijske republike. Ljubši bi nam bilo, če bi ti ljudje bili kako export-blaž, a tega se Glöckel ni upal obetati. Torej vzgojišče — na državne stroške.

Glöckela bi še bolj občudovali, ko bi bil tako vzgojišče ustanovil na lastne, ali na stroške svoje stranke: Ivan de la Salle ali Don Bosko nista delala na državne stroške. Ustanovili so torej na Dunaju vzgojišče na državne stroške. Saj je že vse eno, ko država plačuje za Dunaj že 30 milijard za kruh, naj se plača še ta malenkost. Prvo leto so vzeli v ta zavod 280 otrok, zglasilo se jih je 900, tako že vleče lepo Glöcklovo ime. Ljudje so vsi kar nori! In kako so otroke izbirali? Vsakemu otroku so dali razglednico, na kateri je dvoje otrok, katerima je ušel kanarček, ki sedi na bližnji veji. Zdaj naj ti desetletni otroci napravijo nalogo o sličnem dogodku, ki se jim je v življenju že pripetil. Čez eno uro se naloge pobero, in no ti nalogi se izbira najboljši nadarjeni. »Ne povražuje se, ali so otroci iz bogate ali iz siromašne hiše, tako pridejo le naizmožnejši v državno vzgojišče, kjer se vzgajajo tako, da bo ta vzgoja izgled »vsem državam!« Iz teh vzgojišč in ne iz Terezijanišča bojo v bodoče prihajali voditelji države.«

Srečna Avstrija! Kruha nimaš in ga beračiš po vsem svetu, ker brez njega le ne moreš biti, denarja nimaš in beračiš kredita po vsem svetu, a nekaj le imaš: Glöckel, in ta bo vzgajal, da bojo kar zijali vsi narodi, vse države! Bojimo se, da nas vse države ne bojo občudovale radi vzgoje naših bodočih ministrov, da pa se nam bojo krave smejale, če se bojo bodoči naši ministri učili le igraje. »Gorje državi, katere vladar je otrok!«

Tem mestnim komedijantom, drugače jih ne moremo imenovati, imamo mi sinovi svete kmečke grude nekaj povedati, cesar morebiti še sami ne vedo vsi: Mestni človek je kakor slepec. On pozna le svoje šolske klopi, na katerih se je ubijala njegova mladost, potem pozna, ako je dobro, svoj teater, svoje koncerte, svojo knjigo — žal navadno le svoj polzki roman, svojega groba ne pozna, v velikih mestih tudi svoje crkve ne. Kmečki otrok pozna naravo in pozna Boga, pozna delo in blagoslov, ki iz dela izvira, njegov teater je narava in njegov koncert škrijanec, ki poje nad poljem. Tu je duševno zdravje, tam ga ni, vzlasti ne, če se je rod izpridil in zapadel grehu, ker iz greha izvira nezadovoljnost. V mestu zrastle ljudi se vedno manj kažejo sposobne vladati ljudstva, primanjkuje jim poznanje najvažnejšega na svetu, oni so pozabili delati in moliti, ne enega ne drugega ne marajo več.

Strah božji je še vedno začetek vse modrosti, in zato voditelj države ne bomo jemali iz Glöcklovega gnezda. Zato bojo kmetje poskrbeli sami.

Ločitev šole od crkve.

Popoldne je Glöckl govoril svojim stanovskim tovarišem-učiteljem. Glöckl je bil naučni minister, ume se, da ga gledajo mnogi z silnim respektom. A v ministerski suknji se mu je moralo le dozdevati, kakor svojčas Davidu v Savelovi opremi: ni mogel v nji hoditi, ker mu je bila prevelika. Svojim tovarišem je Glöckl povedal še nekoliko več, kakor občinstvu zjutraj. »Brez ločitve crkve od države ni šolske reforme, krščanski socijalci so nazadnjaki, soc. demokratska stranka ima edina trdno voljo, z reformo voditi mladino v boljšo bodočnost.«

Jude je Mojzes vodil 40 let po puščavi, potem pa so prišli v obljubljeni deželo, ker so bili na pravi poti, pod pravim vodstvom. Naša ljudska vzgoja v javnih šolah se je pred 50 leti že odtegnila uplivu crkve z novimi postavami. Ko je tedaj cesar Franc Jožef brez pomisleka podpisal tako postavo, katere bi kot katoličan ne bil smel potrjevati, dejal je papež Pij IX. »pogubil bo sebe in svoje narode!« Danes se tega lahko spomnimo, pod cesarjem se ni smelo povedati. Danes pa obeta Glöckl, da se bojo še le otroci privedli v deveto srečno deželo! Torej do zdaj še nismo prišli tja, in nikjer je še ni videti. Nam se pri tem poraja misel, ali nismo morebiti pravo pot sploh zgrešili? In vsaki korak naprej nas ne vodi v srečo, marveč v pogubo? »Brez ločitve crkve od države, brez ločitve crkve od šole ni reforme! Crkev naj skrbi za bodoče življenje, kjerkoli hoče, ali ne v šoli, v svetni pouk se crkev nima nič umešavati!«

Dva sveta sta tu: kraljestvo božje in kraljestvo tega sveta. Bodimo previdni in ne sniimo, da nam nonoči ne bo sovražni človek sejnal liulike v pšenico, liulike imamo že preveč na vseh poljih, nevarnost je da se pšenica popolnoma uduši.

Koroške novice.

Zvezni predsednik dr. Hainisch in zvezni tajnik dr. Mayr v Celovcu. Poglavarja mlade Austrije sta prišla 30. majnika v Celovec, da stopita v stik z vlado, z deželnim zborom, z strankami, le z Slovenci ne. V dvorani grbov je bil sprejem. Pri ti priložnosti se je dr. Lemisch spominjal plebiscita, spominjal »občinskih volitev, katerih so se vsi, tudi Slovenci enakopravno udeleževali. Mir naj bo v deželi, tako od znotraj, kjer si prizadevamo lojalno izpolnjevati določbe mirovne pogodbe in vzdržati red med obema plemenoma ter varovati starega duha sprave v upravi, šoli in crkvi, mir naj bo tudi na zunaj, ker mirovna naredba ne velja samo za Austrijo, marveč tudi za druge.« Potem je deželni oskrbnik še naglašal da je treba popraviti vojne poškodbe na državne stroške. Zvezni predsednik dr. Hainisch se je za pozdrav zahvalil, spomnil se je 10. oktobra, ko je dežela dobila svoje meje in je obetal, da bo vlada za Koroško vedno po močeh skrbel. De'al je: »Vlada ima nalogo svetu s pravično in spravljivo politiko dokazati svojo kulturno mislijo severno od Karavank in vpostaviti med obema narodoma v deželi zopet nemoteno soglasje in bratrsko razmerje.« Gospodarski položaj pa je izredno resen. Koroška ima vodnih sil, ima rude, kmetijstvo se lahko dvigne, velikega pomena je tujski promet zato ima dežela svojo bodočnost. Potem je bil sprejem v občini. Župan je priporočal predsedniku vzhodno železnico, opozarjal na pomankanje stanovanj priporočal, da se podržavita dekliski licej in ženska pridelavna šola, prosil je, naj se bolj podpira državna obrtna šola in pomaga vzdržati — teater. Država naj prevzame mestno policijo, naj se prezida poštno poslopje, mestu naj se pomaga pri zasipanju pojezerskega blata, v Celovcu naj se uredi tržišče za izvoz in napravi pristanišče za zrakoplovni promet. Dr. Hainisch je mogel le izjaviti, da izpolnitve tega zapisnika lepih želj ne more obetati, ker finančni položaj države ni nič boljši, kakor položaj mesta Celovec. Naj se mu vse želje sporoče pismeno. Vlada uvideva potrebo vzhodne železnice, a za gledišče naj se podpor ne pričakuje. Država ima državna gledišča na Dunaju, pri katerih se zdej doplačuje letno 100 milijonov, kar se ne da upravičevati. Ta gledišča se bojo dala v najem. Ko se izvede finančni načrt, kar se bo v par tednih odločilo, se bojo od vseh državljanov zahtevale velike žrtve in državna blagajna se bo morala dati pod zaporo. To se mora kar jasno povedati.

Kandidati kmečke zveze: Za spodnjo Koroško ima liberalna kmečka zveza med drugimi postavljene kandidate: gg. V. Gumija, Glančnika v Sv. Stefanu, Lučovnika iz Žihpolja, Mario iz Otmanj, gospo Vero Edlmanovo iz Zagorja, Močnika iz Malevasi, ravnat. Kobererja iz Dobrlevasi. Resno pridejo v poštev le prvi trije. Kot predzadnji stoji na zapisniku nek gozdar Durchschlag iz Diekš. »Bauernbund«, »Kmečka zveza« je provaza prav ostanek stare liberalne stranke in strogo samo stanovska stranka, ki izziva nasprotstvo socijalnih demokratov in uradnikov. Krščanski socijalci bojo z ponedovanjem imeli dosti opravka.

Zadruga najemnikov se je ustanovila v Velikovcu dne 25. majnika. Zadruga ima namen, varovati svoje člane-najemnike in druge gospodarje, ki imajo servitne ali druge pravice do raznih veleposestev in združnim potom pripomoči, da dobijo ljudje takoj,

kar potrebujejo drv, nastilje itd. Zanimanje je zelo živahno. Predsednikom se je volil Močnik Anton, Prutej v Sv. Lovrencu, podpreds. Tomo Kunčič v Sp. Krčanjah. Odborniki so: Strauss Jos., Otič, Ruda, Puset Flor., Vigrednik, Ruda, Hanin Miha, Gabrčnik, Ruda, Rek Janez, Sebar, Ruda, Karner Flor., Kumer, Gurčiče. V nadzorništvo so se volili: Köhl Janez, Karnovčnik, Male Diekše, Pušnik Franc, Lah, Male Diekše, Račl Jože, Pečkar, Male Diekše, Me'išnik Miha, Podlisno, Prunč Stefan, Pušnik, Ruda. Novi zadrugi želimo mnogo uspeha, dela bo imela dosti!

Nepotrebne pravde: Par dni pred plebiscitom, 27. sept. 1920, v dobi, ko so bili, kakor zdaj reveži mučeniki trdijo, vsi Nemci med Slovenci preganjani kakor prvi kristjani menda, se je vršil v Priblivasi žalosten dogodek. Pred lastno hišo je bil posestnik Jos. Šumnik napaden — na lastnem dvorišču — od kakih dvanajst nasprotnikov; tako pravi Šumnik, Žužvo Peter, ki je vodil Nemce, trdi, da je Šumnik napadel njega. Vrgli so Šumnika na tla pretepaali ga, da je mislil, ubili me bojo. Ko mu prileti žena iz hiše, so natepli še ženo, zdaj pravijo, da je žena napadla Žužova! Žužov ima seve 10 prič, Šumnik pa le ženo. V tem pretepu se je Šumniku vendar posrečilo, dvignite se stal in umakniti, a ga je zopet nekdo udaril s kolom, da je padel, in zdaj je menda žena klicala možu: »Schiesse, schiesse!« Žena je namreč lastnica hiše, in če je kaj od Šumnikovih dobiti, se bi dobilo le od žene, ne od njega. Žena sicer danes pravi, da niti ni vedela, da je mož imel revolver, ali Žužov ima za seboj 10 prič, ki so menda ne slišale, kakor obtožba pravi, da je žena opila »Schiesse, schiesse!« Pri obramavi je Šumnikovi zastopnik Žužova vprašal, ali ni morebiti žena le rekla, če je kaj rekla: »Streljaj, streljaj!« in Žužov je priznal, da nirekla: »Schiesse«, marveč »streljaj!« Šumnik je namreč imel pri sebi revolver in ko je mislil, da ga ubijejo, je vzel revolver in začel na napadalce, kakor trdi on, drugi pa pravijo, da so bili napadeni, streljati, zadel je Žužova, voditelja nasprotnikov v roko, in ta zdaj Šumnika toži za 100.000 k odškodnine. Sodišče je pri prvi obramavi razsodilo, da naj Šumnik plača 30.000, ker jo si Žužov le slabo izkupil in bil precej ranjen »da ne bo več zdrav morebiti«.

Štrajk v Borovljah: Dne 17. majnika so puškarji v Borovljah pričeli štrajkati. Posređoval je celovski okrajni glavar in se je delavcem tako ustreglo, da dobi o ljudje, ki so do zdaj zaslužili na teden 1200 kron, 50% povišanje, ki so služili 1600 k, 40%, delavci z višjim zaslužkom 30% več, kakor doslej. Draginja je v pasu A posebno čutna, ker so ljudje vajeni dražjega žugoslov. denarja in so pritožbe delavcev opravilene. Le te poti, štrajka, se ne more odobravati. To je pomoč le za en mesec k večjemu, enemu štrajku sledi drugi, in kar si delavec danes zboljša, mu rastoča draginja jutri vzame. Proti draginji pa imamo le eno pomoč: delati in štediti! Plače in cene se morejo in marajo na pravem mestu: v državnem in deželnem zboru urejevati, ne z štrajki.

Štrajk mesarjev v Celovcu: V Celovcu štrajkajo mesarji, ali prav za prav: odložili so delo. V Celovcu ni dobiti govejega mesa. Delavci godrnjajo: »dobi se ge že, a meso pojedjo »boljši« ljudje, samo za nas ga ni, in če mi kupujemo dobimo i tak le nekaj slabega blaga in kup kosti, mesarji pa pravijo, da imajo izgube, a imajo svoje hiše iz izgub. Če danes dovolimo

mesarjem višje cene, bojo kmetje rekli: mesar dobi toliko več, tudi jaz hočem več dobiti... Stvar ni popolnoma taka. Državni red je popolnoma nehal, denar je izgubil vrednost, plače dnevno rastejo. Zdaj štrajka ta, zdaj drugi, ali morajo z štrajki nehati vsi, ali pa nimamo pravice, štrajka prepovedati le enemu. Slabega zgleda je bilo do zdaj že več ko dosti. Še kmečki posli niso štrajkali, kaj če začnejo s tako priprosto stvarjo še ti. Štrajkati kmalu kdo zna. Red v cenah naj bo povsod, naj bo neko razmerje, ki se naj določi v postavnem redu. Delavci morajo pa tudi vedeti, da danes ni takozv. »boljših« stanov v tem smislu, da morebiti ta ali drugi dvorni svetnik, ta ali ona eksce-lenca posebno zasluži! Le malokdo iz gospode danes še pije svojo četrtinko vina, v tovarniški kantini K. na Štajerskem pa so lani prodali 12.000 steklenic šampanjca. Tega ni pila gospoda. Izučeni mladi de-lavec je danes več ko dvorni svetnik. Kmet se je po-magal, ko je z nič vrednim denarjem plačeval stare dolgove. A zdaj kmet svojega blaga — živine — ne more prodajati: Ako danes kravo proda za 30.000, bo čez mesec dal za enako 40.000 k. Delavci morajo sami uvideti, da oni ravno tako kakor vsi drugi po-trebujejo v državi redu. Drugoče ni življenja.

Tujski promet ob jezeru: Tujski promet se je s pričetkom vojske ustavil. Mnogi lastniki so med tem vile prodali, ker jih, brez dohodkov niso mogli vzdr-žati. Lani so Jugoslovani prinesli nekoliko življenja in zaslužka. Letos se je pričakovalo polne sezone. Na predlog socijalnih demokratov se je pa zdaj v de-želnem zboru napravila postava, ki nalaga v zdravi-liščih na vsako osebo dnevno 100 k, v letoviščih 20 k in za otroke pod 14 leti polovico — tujskega davka. Družina štiri oseb bi na pr. v Beljaških toplicah pla-čala na dan ako sta oče in mati, ena dekla in en otrok — 350 k davka, v treh mescih, ali recimo 100 dneh 35.000 kron — samo davka. Tako se tujski pro-met ubije, je nekdo dejal v deželnem zboru. Potem pač tujec ne bo, a cenejših živil v Celovcu tudi ne.

Krščansko socijalni nemški kandidatje so:

Za državni sbor:

gg. M. Pavlič, Ambr. Scharfegger, Silv. Leer.

Za deželni zbor, spočtuje koroški:

K. Traussnig, Dr. Fr. Reinprecht, P. Tomašič, V. Irrasch, Dr. K. Rokitansky, V. Pietschnig, K. Walcher, F. Wieser.

Zgornjekoroški:

J. Gritschacher, S. Leer, W. Hernler, H. Pichler, Fr. Erlich.

Postavili so enega Slovenca iz Radiš na mesto kjer bržkone več nebo voljen.

Slovenski župani: Na Bistrici v Rožu in v Železni Kapli sta se volila slovenska župana, ker so socijalni demokratje združili se z Slovenci. Nemci bojo po ta-kih dogodkih zelo potrți, a polagoma se bojo morali udati novi dobi, ki pač ljudi ne bo sodila samo po narodnosti, marveč po njihovem delu.

Posli odhajajo: Vedno več prihaja pritožb, da čim več poslov odhaja z dezele. Vse hiti v gozdove ali v Radentein, kjer Amerikanci dobro plačujejo in lahko plačujejo z ameriškim denarjem. Kdo bo ta tok vzdržal? Nihče. Prepozno je in stvar dozoreva hitro. Za kmete, ki potrebujejo več poslov prihajajo hudi časi, ali pa tudi ne: skrčiti bojo morali gospodarstvo, kar ga ne bojo mogli obdelati. Produkcija bo

nezadovala, še več bomo kupovali iz inozemstva in gazili v še večje pomanjkanje. Posel pa, ki odide iz domačega kraja v tovarno, je kakor drevo, ki se iz-trga iz zemlje. Naj bi se ljudje zavedali, koliko jih bo v tujini stala hrana in kako slaba bo v tovarni hrana v primeri s kmečko. V tovarni ne bo zabeljenih žgancev, ne bo špeha in mošta za malico. Zavedajo pa naj se tudi gospodarji, kako se je zamudilo pravo-časno boljše poskrbeti za posle in delavce, vzlasti omogočiti jim, da ustanove krščanske družine. To bo držalo delavca, sicer bo šel v deveto deželo, ko čuje, da tam dajejo toliko plačila.

Celovsko gledišče. Celovčani imajo velik »Gfrett« z svojim glediščem. Drugi ljudje so navadno zado-voljni, ako je človek zdrav in ima svoj kruh, ali meščan mora danes imeti tudi svoj teater, in brez teatra ne more živeti, ker to je njegova kultura. Rajši nič jesti, da se le oči napasejo v komedijah. Dobro-misleči ljudje pa trdijo, da se v teatru daje vzlasti mladini čestokrat najgrše pohujšanje in da to ni več kultura, marveč greh. Slovstvo ima seve tudi svoje dobre igrokaze. Vsakokrat, kedar se igra kaj Šek-spirovega, ni dvojbe, da to učinkuje z veliko mora-lično silo na gledalca, a kedaj se tu igra kaj takega? Kedaj bi se igralo kaj iz katoliških spisov Kaldero-novih? Igrajo se povečini umazane igre, ki učajajo mladini, bolj ko je stvar umazana, bolj je gledišče polnokulture? Če je kaka štacuna vedno polna, bo vsakdo rekel: tu gre dobro, trgovec zasluži! Celovško gledišče je polno, ali teater je pasiven in davkoplače-valci, ki delajo in štedijo, imajo čast, plačevati raz-brzdani kratek čas tistih ljudi, ki ne štedijo, pa se hočejo zabavati še na stroške drugih. Primanjklaj bo menda prihodnje leto znašal okrog 4 miljone! Ali naj občina to plača, potem bi šle vse mestne doklade samo za teater!

Priredilo se je zato ljudsko glasovanje: naj ljud-stvo samo pove. Ko bi bila v občinskem zboru šc sama stara nemškonarodna stranka, bi se bil ta pri-manjklaj brez obotavljanja prevzel na občino, a zdaj ne gre več tako, zdaj ima nemško uradništvo le še eno tretjino glasov, drugo imajo delavci in tretjo kršč. soc. stranka. Pred glasovanjem je nekdo v Ktr. Tagbl. pisal, da je tako glasovanje nesmiselno. Za gledišče bo vse, proti bojo le nekateri družinski očetjo in drugi ljudje, ki so si v skrbeh za mestno gospo-darstvo. Vsako pravo podjetje se mora samo vzdržati, vsakdo naj svoj užitek plača sam, naj ga plačajo tudi obiskovalci gledišča. Kako pride sosed do tega, da sosedu plača sedež v gledišču? Zato naj se ne glasuje kar z glasom, marveč, kdor glasuje naj podpiše svoj donesek k stroškom, ki ga bo plačal on. Če se tri milijone potrebuje, in 1000 ljudi glasuje, naj vsakdo podpiše 3000 k, pa bo gledišče zasigurano, če pa ti ljudje svojega denarja nimajo, naj ga za kratek čas ne iščejo v žepih drugih ljudi. Cena vstopnine naj se zviša pa se bo plačalo. Dne 29. majnika se je potem glasovanje vršilo. Prišlo je 1429 ljudi in od teh je za vzdržavanje gledišča na občinske stroške glasovalo le 487 glasov. Kaj torej zdaj, če v Celovcu ne bo more-

Naznanilo.

Zanaprej izhaja »Glas pravice« mesečno enkrat. Tiskovni stroški so se tako zvišali, da se tudi pri enkratnem izhajanju list z naročnino neplača. Ko se uredijo razmere, se bo tudi izdajanje lista na novo uredilo.

biti gledišča? Ni se bati, polno bo še zanaprej, bolj kot katerakoli crkev in ljudje se bojo brez dvojbe še naprej nastavljali cele ure, da dobe vstopnico. Le plačajo naj sami!

Zasedanje deželnega zbora.

Deželni zbor zdaj računa, kakor vsaki gospodar, s zelo visokimi številkami, ki se jim ne moremo privaditi. Saj morebiti tudi ne bo dolgo, da se bomo morali postaviti zopet na staro stališče malega posestnika in nehati komedijo velikega gospoda, ki dela samo dolge pa ne misli, kako jih bo plačeval.

Obpravala so se sledeča vprašanja oz. stvari:

Državni vrti za vzgajanje gozdnih sadik: Neko okrajno glavarstvo je izdalo občinam poročilo, da se opuste vrtovi za vzgajanje gozdnih sadik, zato naj občine poskrbe za nove lastne vrtove. Deželni oskrbnik dr. Lemisch poroča, da ni tako; občine bi tudi radi preobilnih stroškov takih vrtov ne mogli jih napravljati. Res pa so državni gozdni vrtovi v nevarnosti, ker ni potrebnih dohodkov. Letos je Landesholzstelle dala za nakup gozdnega semena 120.000 k. Cene gozdnih sadik so pri nas nižje kakor drugod.

Odškodnina za begunce iz zasedenih krajev: Ljudje, ki so se iz doma umaknili, ko se je Spodnja Koroška zasedla od Jugoslovanov, so zahtevali nad 3 milj. odškodnine. Da se zadovolji upravičenim zahtevam, se je iz blagajne deželnega poveljnika izplačalo 544.000 k.

Davek na izvoz lesa se opusti: Dežela ima v proračunu za l. 21. dohodek 74 milj. iz valutne razlike pri izvozu lesovine. Vlada zahteva da se zato opusti davek na ta izvoz.

Dravske zgradbe: Fond za vzdrževanje varnostnih zgradb se zviša na 2,145.000 k. Dežela doplačuje v treh obrokih polletno 286.000 k. Septembra mesca 20. je Drava napravila škode za 2,730.000 k, da se ta popravi, dovoli dežela enkrat znesek 730.000 k.

Zavarovanje delavcev na deželi zoper starost in delanezmožnost: Zvezna država namerava to vprašanje čimpreje urediti, dočas pa, da se to zgodi, hotela je dežela pomagati z neko začasno uredbo. Načrt se je v kulturnem svetu izdelal in predložil deželi, a ni po volji soc. demokratom, ki trdijo, da je to samo agitacija za volitev. Bati se je, da se nameravana postava letos ne bo izgotovila.

Zgradba Krke: Za zgradbo Krke pri Reichenau da dežela 263.000 k.

Občinske pravice se pristrižejo: § 78 obč. reda se prenaredi: Kjer občina sklne doklade čez 200% direktnega davka ali 15% užitninskega povišati, potrebuje zanaprej dovoljenja deželnega sveta, za davek nad 600% oz. 100% potrebuje dovoljenja zvezne vlade.

Vodovod v Porečah: Za vodovod v Porečah se plačuje od vsake krone stanarine znesek ki ga določi občina, a ta znesek ne sme presežati 10%.

Grad Strassburg: Nad Strassburgom stoji nekdanj krasni škofovski grad, ki je v popolnem razsulu. Za vzdrževanje so dovoli znesek 50.000 k.

Stenografični zapisniki: Tisek stenografičnih zapisnikov deželnega zbora bi stal 6.2 milj. Ta izdatek je za deželo previsok, zato se bojo tiskali samo sklepi.

Plača pomožnih učiteljev: Začenši s 1. jan. 21. se plačuje pomožnim učiteljem in učiteljicam na dan 40 k in 40 k draginjske doklade (delavec dobi na uro 50). Mnogo pomožnih moči služi za 4 do 5 let, teh se bo čimpreje imenovalo rednim učiteljem.

Deželne podpore: Dovoli se:

Šolskim zavetiščem (Horte)	50.000 k
Delovni posredovalnici	10.000 k
Dijaškemu podp. dr. na realki	5.000 k
Dekliški delovni šoli St. Vid	10.000 k
Šulvereinu	2.000 k
Mladinskemu uradu Beljak	20.000 k
Gospodinjski šoli Beljak	13.000 k
Kriegshinterbliebenen-Fürsorge:	
materam ki dojijo	150.000 k
materinski posvetovalnici	50.000 k
Potem še za zgradbo potoka pri Kolbnici	813.000 k

Izplačilo vojne škode v pasu A: Vojne poškodbe v pasu A so se cenile na 80 milj. Kolikorkrat se je na Dunaju zahtevalo izplačilo, ni bilo odgovora. Zato se zdaj poda deputacija k zveznemu predsedniku.

Tujski promet na Vrbskem jezeru: Izprva so delavci v Celovcu grozili, da pomečejo vse tujce v jezero. Pozneje ko se je napravilo društvo Wörth so se pomirili, ker se je to društvo zavezalo, vse potrebščine za tujce dobiti iz inozemstva. Morebiti so se delavci tudi zato udali, ker je med našimi ljubimi tujci veliko judov. Delavci so pa zahtevali, da se od vsake tuje glave pobira davek. Ta davek se menda ne sme uvesti, ker naš kurator tega ne pusti, to je ententa — zato se obdači stanarina in dobiček iz te se bo porabil za znižanje cen v Celovcu.

Nova manjša opeka: Na Koroškem se bo uvedla nova, v Nemčiji običajna manjša opeka. Inženirji pravijo, da se pri notranjem zidovji s tem nekaj prihrani.

Popravljanje bolnišnic v Wolfsbergu in Beljaku: V obeh teh bolnišnicah so neznosne razmere. Popravljanje bode stalo v Beljaku 20 milijonov, v Wolfsbergu 15 milj. Dežela mora k tem stroškom dati 13 milijonov v treh letnih obrokih. Poslanci so bili mnenja, da se ta zahteva ne more staviti v eno vrsto s zahtevo za Hoprijana in Kabona (kmetijski šoli pri Velikovcu), za katere se zahteva 9 milj. Potem bo še za celovško bolnišnico treba 15 milijonov, ker so stare strehe strohnele, in se morajo napraviti nove.

Napredovalne šole na deželi.

Dne 20. majnika se je v deželnem dvorcu vršilo velevažno posvetovanje o ustanovitvi obveznih napredovalnih šol na deželi. Predsedoval je posvetovanju dež. svetnik Šumy. Na Koroškem je poleg popolnih kmetijskih šol v Celovcu, Litzlhofu in Wolfsbergu že več napredovalnih šol, ki pa niso obvezne, vendar so se obnesle in dozorelo je spoznanje, da je poguba za mladino, ki dokonča ljudsko šolo, ko po-

stane z 14 leti popolnoma samostojna. Dijak v mestu pride pod oblast profesorjev, obrtni učenec pod vodstvo mojstra, kmečki sin pa v družbo malopridnežev, katerih so polne vse gostilne: začne pohajati za dekleti, začne pijančevati, poslani nezadovoljen, gre ker hoče biti prost v tovarno in se tam duševno in telesno pogubi. Kdorkoli ljubi mladino, kdorkoli si je v skrbeh za kmečki stan, želi in zahteva redu, ki ga nam more in mora ustvoriti obvezna napredovalna šola. —

Za ureditev tega vprašanja se je upostavil odbor, obstoječ iz treh zastopnikov dež. sveta, treh zastopnikov učiteljstva, dveh zastopnikov dež. kulturnega sveta. Potem se pritegne še izvedencev.

Na sestanku se je konstituiral odbor, določil se je opravilnik in vršil splošen razgovor o stvari, ki naj bo vodilo za postavbo, katera se bo napravila. Solnograd in Predarelsko imata tako postavbo že, a izvajala se še tudi ni, zato še ni tam nobene izkušnje. Postavi se berete, solnograška je starejša, a vendar boljša in se vzame za predlogo.

V razgovoru je povdarjal tajnik dež. kult. sveta *Wasbichl*, da dežela vse to že ima, samo treba podvojiti število ur in uvesti obveznost napredovalnega pouka. Iz *Rastatta* se poroča, da ima tamošnja napredovalna šola ob četrtkih 4 ure pouka, ob nedeljah ste še 2 uri za prosta predavanja otrokovnjakov, če se katerega dobi; prihajajo živinozdravnik, medicinec, sodnik, vrhtega je šola delala mnogo izletov.

Kot oblast se naj čez to šolo postavi poseben kuratorij, ker je dež. šolski svet popred že preveč obremenjen; da pa bo treba, da ima dež. šolski svet v odboru za napredovalno šolo, svojega zastopnika. Potem je treba, da se napravi poseben odbor v vsaki občini. Solnograd namerava napredovalno šolo za fante, treba je pa, da se da širše obzorje tudi ženski mladini. Potem se naj napredovalnemu pouku pritegne tudi obrtna mladina. Ko so se l. 1899 uvedle v deželi napredovalne šole, se je strokovni pouk posebno naglašal, da bi mladino vabil k udeležbi, a pravi temeljiti strokovni pouk se more deliti le na kmetijski šoli. Važno je, da se na prepravnicah učitelji za napredovalni pouk vsposobijo. Pouk bo povečini lahko skupen za oba spola. Štajerski deželni urad priredi 4 tedenski kurz za učiteljice, nekaj sličnega se mora tudi na Koroškem napraviti.

Strokovni učitelj *Mak* (soc. demokrat) misli si napredovalne šole kot strokovne učilnice, ki bi imele svoja polja, svoje stroje, svoje tehnične pripomočke. Potem naj bo urejene za večji okraj, ne za občino. Pouk naj bo temeljil: poznavanje poklica, narave, meščanskih pravic, stanovske zgodovine in spolnih bolezní. Na teden naj bo 8 do 12 ur, a nedelja naj bo »sveta«, torej ne ob nedeljah poučevati. *Ravnatelj Schreier* naglašuje potrebo, mladino vzgajati in soditi od 14. do 18. leta starosti. Le ta mladina je popolnoma v oblasti ulice in tu je treba napraviti red, to je večjega pomena, kakor vse drugo. Vajenci morajo v svoje šole, fantje, ki se ne uče nič, so pa prosti. Ko se napravijo napredovalne šole, se morajo tako urediti, da se vzgoji ne bo umaknil noben.

Treba mladini poznanja življenja, ki naj postane neki uravni pouk (*Lebenskunde und Staatsbürgerkunde, daraus muß eine Art Sittenlehre werden...*). Kjer je več mladine iz obrtnih krogov, naj se pouk potrebam prilagodi.

Strok. učitelj *Fecher* je prepričan, da se ne doseže nič, če bi se hotelo napredovalne šole prirediti kot strokovne. Pouk ob delavniki bo nemogoč, k večjemu bi bilo mogoč v sobotah popoldne od 2. do 6. ure. Poučuje naj se pozimi noter do sred majnika, tako se more pokazati oskrbovanje drevja in merjenje zemljišč. Izobraziti treba učitelje; če bojo učitelji dobro poučevali, bo mladina rada prihajala.

Strok. učitelj *Mallot* je tudi prepričan, da nadaljevalni pouk strokovne šole ne more nadomeščati. Prvo je vzgoja v letih, ko se v mladini vzbudi spolni nagon in za njim poželenje po alkoholu. Mladina naj svoj poklic vzljubi pa ne bo več bežala iz dežele. Pouk mora biti obvezen za vse, fantje naj se kmetijstva uče tri leta, kakor robodelski učenec robodelstva.

Strok. uč. *Fecher* priporoča iz lastne izkušnje, naj se pouk tako uredi, da se vsako leto poučuje druga snov, 1. leto poznavanje rastlinstva, 2. leto živinoreja, 3. obratni pouk. Tako ne da potem nič, če vsako leto vstopijo novi učenci, starim se ne ponavlja snov.

Posestnik *Strauss* (*Bauernbund*) zahteva nadaljevalno šolo, ki naj bo obvezna, da se bo mladina k uravnosti vzgajala. Okrajnih šol se ne bo moglo ustanovljati, otroci bi imeli predaleč. Morebiti bi se še 14. leto pustilo prosto, kakor v Švici, in začelo s petnajstim.

Msgr. Podgorc opozarja na izredno važnost vprašanja. Družabni red se na vseh koncih podira, z dobro vzgojo mladine se bodo stvari zopet uravnale. Vsa kultura je krščanska, zato more uravni pouk biti tudi le krščanski. Največji pedagog naših dni, *Förster*, to brez ovinkov pripoznava. Solnograška in predarelska postavba skrbite tudi za krščanski nauk v napredovalni šoli, v enaki meri naj se poskrbi za ta pouk tudi pri nas. Ko se mladina uči raznih predmetov, naj se uči tu odgovoriti na vprašanje: ali imamo lastninsko pravico, ali ne? Ali imamo pravico do družine? In zadnji čas je, tri leta ni več treba čakati, pa se podre naš socialni red. Učitelji naj se za ta pouk zavzamejo, vse ljudstvo jim bo hvaležno, če socialni hudournik zajezimo.

Tajnik *Wasbietl*: Mestna kultura je gniloba, z dežele mora priti druga, v tem smo vsi edini. Okrajne strokovne šole pa zdaj niso mogoč, ker ni učnih moči. Nekaj drugega je pouk v internatu, nekaj drugega na tri leta raztegnjeno poučevanje — enkrat v tednu, sicer pa imamo v deželi že v vsakem polit. okraju eno kmetijsko šolo in polagoma jo dobijo tudi sodnijski okraji.

Dež. šolski nadzornik *Benda* je za razvoj kmetijskega šolstva ter priporoča, naj se posli napredovalnih šol ne izročujejo krajnemu šolskemu svetu, marveč posebnemu odboru za napredovalni pouk. Tudi se v višji instanci stvar naj ne poveruje deželnemu šolskemu svetu, marveč posebnemu odboru. Vmes pa naj ostane okrajni šolski svet, ki naj pritegne nadzornika za napredovalne šole, kedar se posvetuje o zadevah napredovalnega pouka. Namen teh šol je v prvi vrsti vzgoja, naj se pa na telesne vaje ne zabi.

Strok. učitelj *Mak* se strastno brani proti verskemu pouku, in se proglašja za socialnega demokrata. Z verskim poukom bi se delala v šoli le kršč. socialna politika.

Posesnik Strauss (Bauernbund) izjavlja, da njegova stranka brezpogojno zahteva verski pouk. Treba je uravne vzgoje, pojmi »moje in tvoje« se preveč že izgublja!

Predsednik Šumy resumira uspeh posvetovanja: Šola naj bo obvezna in naj se čimprej prične. Njen namen naj bo, mladino splošno izobraževati in izga'ati. Različna so mnenja v vprašanju, koliko naj poučuje strokovnega znanja? Naj ostane splošna in ne strokovna. Potem so mnenja različna, ali naj bo napredovalne šole po občinah, ali po okrajih. To vprašanje se bo reševalo po tem, koliko bo učencev in koliko učiteljev? Za eno leto se šolski pouk nebo mogel prekiniti, ker bi se potem s triletnim poukom seglo med 17. že v 18. leto starosti. Šolo naj poha'ajo fantje in dekleta. Morebiti bo mogoče kurze za kuhanje združiti z napredovalnim poukom. Posebnega pomena je izobrazbe učiteljev, za zdaj se pa moramo zadovoljiti z napredovalnim kurzom za učitelje. Tak se bo v letošnjih počitnicah priredil in trajal 6 tednov. Ako se precej učiteljev zglesi, se lahko še drugi kurz priredi v Litzlhofu.

Drobtine.

Vmrli so, ki so Detetu stregli po življenju: V Rimu je umrl bivši župan Ernest Nathan. Eden najvišjih framasonov je šel pred večnega sodnika. Strastno je svoj čas napadal papeže Leona XIII., Pija X. in tudi Benediktu XV. ni prizanašal. Mesto je pod njegovo vlado propadalo, a so ljudi, ki po tem ne povprašujejo ter so zadovoljni, če se le dela proti crkvi. Kako je dobro, da imamo smrt na svetu, božja dekla konečno vsakogar ukroti.

Crkev v Loretu je lani pogorela. Dne 27. sveč. se je popravljeno svetišče zopet odprlo in blagoslovilo. A starodavna črna milostna podoba Matere božje je zgorela in se je na njeno mesto dala druga že pred 100 leti po stari napravljena slika.

Za krščansko šolo se bje v Italiji hud boj. Šole so bile doslej v oblasti občin: kjer so bile občine v krščanskih rokah, so bile šole dobre. Zdaj je pa framsonski naučni minister Kredaro šole izročil deželnim oblastim, in s tem se jim je vzel krščanski znak. Zdaj zahtevajo katoliki, naj se uvede tisti red, kakor v Belgiji: naj vlada podpira zasebne šole, kakor javne in naj velja'o skušnje tu kakor tam. Socijalisti in liberali so to zahtevo odklonili, vsled tega so hoteli ministri katoliške stranke odstopiti. Ker je red v Italiji ves razdrt, je Giolitti katolike pregovoril, naj ostanejo in jim obljubil, da bo v zbornici predlog osebno zagovarjal.

Živila za letovišča: Zvezno ministerstvo je odredilo, da letoviščarjem ni več treba, doma pri odhodu se zglasati za odpis krušnih listkov. Država bo letoviščem dajala kruh in moko po lastni ceni, in ta bo seve višja, kakor cena za domačine. Ako bi nekaterim gostom bila ta cena previsoka, si smejo z doma dobiti potrebno, le dokazati bo treba, da blago služi lastni oskrbi.

Nove železniške tarife: S 1. junijem se upeljejo nove železniške tarife, ki bojo seve čutno dražje od starih. Kilometer III. razreda v daljavi do 300 km bo stal 72 v, za večje daljave 54 v. Pod 6 k ne bo nobe-

nega listka in cene bojo v celih kronah. Bližnji promet bo zelo drag, v daljavo razlika ne bo prehuda.

Jugoslovanska klavna živina na Dunaju: Listi poročajo s zadoščenjem, da je binkoštni terek po dolgem prišlo na Dunaj zopet nekaj klavne živine iz Jugoslavije. In sicer 300 glav goveje živine ter 900 svinj. Cena je bila zelo visoka: goveja živina 175 k, svinje 230 k živa teža! Jugoslovanska vlada nalaga visoko izvozno carino. Potem je zdaj Dunaj precej oskrbljen tudi pada dolar v veljavi in zato se je cena ameriškega mesa nekoliko znižala.

Volitve v Italiji: V Italiji so se izvedle volitve v zbornico. Kolikor se da predgledati že zdaj, bojo imeli liberalci 240 do 280 poslancev, narodna stranka 20 do 35, socijalisti 90 do 100, krščanska ljudska stranka 90 do 107, komunisti 15, republikanci 15, Slovenci in Nemci 10 poslancev.

Komunisti v Wolfsbergu: V Wolfsbergu so hoteli na binkoštno nedeljo predpoldnem komunisti zborovati na glavnem trgu. Prišlo je pa na stotine kmetov, ki so zastavili tržni prostor, da se komuniste niso več upali blizu. Sila seve ne pomaga nič, ljudstvu je treba pouka in voditva, vzlasti mladini. Dajte mladencem dobrih časnikov, da ne bojo segali po slabih in potem vse verjeli, kar so našli v rdečem praporu.

Francija in Rim.

Dvajset let je minulo, odkar je Francija pretrgla svoje zveze z Rimom — ločitev crkve od države. Pretrga se zveza z Rimom, kaj je to? Ljudstvo je pa katoliško, ima svoje duhovnike, svoje škofo, svoje crkve, svojo crkveno lastnino, in crkev ima svoje zakramente, vzlasti svoj zakon. Duhovnikom so tedaj odtegnili plačo, crkve proglasili kot državno last, da jih farani več popravljati niso smeli in so začele razpadati. Duhovniki in škofoje so morali v vojsko in vojsko, kjer jih je veliko število padlo. Francija pa ima tudi svoje misijone, kjer povsod plapola nad crkvijo francoska trobojnica.

Ljuti boj zoper crkev je pričel minister Kombes, duhovnik-odpadnik, nedavno žele je umrel tudi on, za njim so bili seve framasoni.

Danes javljajo časniki, da francoska vlada v vatican k papežu zopet pošlje zastopnika in sicer bivšega ministra Jonnart-a, papež pa imenuje svojim zastopnikom v Parizu nuncijs Cerretija.

Klemenceau je še pred dvema leti izjavil, da se vlada z Rimom ne sporazume nikdar, a prišle so nove volitve in potem je ministrov »nikdar« nehal z glorijsko tistega, ki je to besedo izgovoril. Šel je Klemenceau in z njim njegova trma. Vprašanje se je izročilo posebni komisiji, posvetovanje se je zavleklo, da l. 1920 poleti ni več prišlo v državni zbor, še le novembra mesca je prišla kočljiva stvar v razpravo. Konečno ste bili dve tretjini poslancev za poravnavo. A zdaj je delal senat (gosposka zbornika) svoje ovire. Framasoni imajo tu večjo moč in so vprašanje dne 26. aprila odgodili na nedoločen čas. Tokrat je pa vlada rekla: imenovanje diplomatskih zastopnikov je sploh stvar le vlade, zato zbornic kar ne bomo propraševali.

Ko so Francozje obhajali veliko slavnost v čast bl. Ivane d'Ark v Orleanu, je papež poslal tja kot svojega zastopnika kardinala Granito di Belmonte. Prišel je k slavnosti tudi justični minister, in kardinal

in minister sta si pred spomenikom junakinje Ivane podala roke v znamenje, da se spravita Rim — papež — in francoska vlada.

Ko se je Francija spravila s papežem, je Italija v zadregi. Papeži se nikdar niso odpovedali Rimu in crkveni državi, ki ju je Italija l. 1870 papežu z silo vzela. Laška vlada bi se zdaj tudi rada spravila, a to ne pojde tako gladko. Popred se bo morala najti pot, kako papežu vrniti teritorijalno neodvisnost. Verjetno je, da se papež crkveni državi, kakor je bila pred 50 leti papeževa last, odpove, a nekaj prostora se bo le moralo dati papežu, ki ne more biti podanik kake države. Svoboda crkve zahteva, da se da papežu neodvisnost.

Mednarodna politika.

Nemci so morali sprejeti od Francozov jim naložene silno hude pogoje, da zmagovalci ne zasedajo naprej nemškega ozemlja. V treh tednih plača Nemčija eno milijardo zlatih mark, in sicer 150 milj. v inozemskih vrednostih, drugo v nakaznicah na državni zaklad. V Bavarski vlada radi tega veliko razburjenje. Pravijo, da se je država podala le pritisku socialne demokracije, da je vsa vlada nagnjena na levo in da so celo ministri centra iz levega krila stranke delavske pristaši. Vrhutega menda v vladi ni nobene voditelja, ministri so ljudje, ki se še nikjer niso izkazali. Tako obstoji nevarnost, da postane država na zunaj popolnoma sužnja Franciji, na znotraj pa da pride popolnoma v oblast socijalnim demokratom.

V Berlinu se porivajo rudečkarji vedno višje in zahtevajo za državo strogo centralizem, vladanja iz enega središča, drugi pa, vzlasti Bavarci hočejo, da se pusti deželam kaj autonomije.

Bavarska tudi do zdaj ni oddala vsega orožja. Francija pa v svojem divjem sovraštvu to zahteva, deloma, ker se Nemcev boji, deloma pa, ker jih hoče tako izročiti notranjemu neredu, ki bo državo končno strl — kakor Austrijo. Govori se, da se Bavarci ne bojo uklonili in da pride morebiti do notranje vojske.

Proti Nemcem so Francozi mobilizirali tudi Poljake, ki so zadnje tedne v Šleziji vprizorili krvavo ustaio, katere ententina posadka nimogla ukrotiti. Italjanski oddelki so imeli čutne izgube. Konečno je le Lloyd George izjavil, da Angležka hoče pošteno nastopati in da se bo Nemcem dovolilo braniti se z orožjem, če Poljaki z uporom ne nehajo. Lloyd Georgejeva izjava je zdražila Francoze, ki so še vsi pijani zmage in milijard, ki bojo zdat tekle po Franciji kakor nekdanj mleko in med po Obljubljeni deželi. Poljaki se nekakor umikajo.

Papež Benedikt XV. o svetovnem miru.

Ko je papež Benedikt izročeval novoimenovanim kardinalom purpur, jih je tako nagovoril: »Žalibog vzvišenemu sestanku (kardinalov) nimam nič ugodnega ali veselega povedati, žalostni čas tega ne pripušča. Bojna blaznost še ni povsod ugasnila, meščanski nemiri in prepiri med narodi vzplamtevaajo na raznih krajih sveta in nas navdajajo z veliko skrbjo. Vedno smo si prizadevali odpomoči zlu, nobene priložnosti nismo prezrli, da ne bi bili delali za mir in pokoj med človeštvom, ki ga je crkev po svojih naukih v prejšnjih stoletjih dosegla. Zadnjič smo se poslužili praznovanja VII. stoletnice ustanovitve III. redu sv. Frančiška, da smo priporočali vsemu svetu duha zatajevanja in ljubezni do bližnjega, s katerim je sv. Frančišek zmotam svoje dobe tako uspešno pomogel. Nikdar ni bilo tako treba kakor danes, človeštvo vabiti k zatajevanju in ljubezni: popred je človeštvo tepla vojska, zdaj ja muči pohlepnost po zemski lasti in je neznesno izbegajo politične strasti. Če se ne prenovi življenje posamnikov po krščanski reformi, bo težko zadržati valove poganskega duha, ki se uriva v vse javno življenje in v navade zasebnikov. Z mirovno pogodbo se je ustavilo vojskovanje, a pravega miru na svetu še ni. Družine, družba, narodi ničesar ne žele tako, kakor pokoja in reda, ki pa raste le iz duha krščanskega bratstva in solidaritete. Priče smo bratomornih bojev med podaniki ene države. Narode vidimo se z orožjem boriti za zemljo, ki so pod istim nebom vzrastli. Seme večnih sporov se razseva. Stara nasprotstvo med narodi dozorevajo v silo in brezmejno hudodelstvo, ki se ne zlaža več ne z moralo ne s humaniteto. Vsakdo že uvideva, da mirovne pogodbe ostanejo kot dokument spretne razumnosti zapisane, a v duše narodov te določbe niso posegle, postavne moči, ali kateregakoli življenja niso našle, dokler se ne zgrade na temeljih pravice in prijenljivosti. Postave in državne uredbe narodov se pa morajo tudi prilagoditi krščanskim načelom, ki so svoj čas poganski svet spremenila v krščanskega. Moč teh načel se je kot zdravilo za javne in zasebne težkoče posebno ob času sv. Frančiška izkazala. Le če obvladamo lastne strasti pride notranjost posamnega človeka v red in na tem sloni red človeške družbe. Iz bratske ljubezni pa, če se v nji vodijo meščanski sloji in narodi, kakor se kristjanom spodobi, vzevete medsebojno zaupanje, ki je pred vsem pravno, gojiti in vzdržati mir. Da se kmalu prenovi krščansko življenje ter se vrne mir na svet, goreče prosimo dobrega Boga in želimo, da imenovana obletnica naj širi frančiškanskega duha in nam privede tako zaželjeno dobo.«

Hranilno in posojilno društvo v Celovcu.

Denar varno naložen, najcenejši kredit.

Uradije zdaj samo ob četrkih, ker je promet zdaj zelo omejen.